

20. VE 21. YÜZYILLARDA TEKSTİL BASKI TASARIMI VE ÜRETİMİNİN DEĞİŞEN TANIMI

THE CHANGING DEFINITION OF PRINTED TEXTILE DESIGN AND MANUFACTURING
IN THE 20TH AND 21ST CENTURY

İdil Akbostancı*

DOI: 10.17490/Sanat.201559167

Öz

Tekstil baskıcılığı alanındaki tarihsel örnekler farklı kültürlere ait yüksek estetiği ve üretim yöntemlerindeki el becerisini yansıtmaktadır. Endüstri devrimiyle birlikte el baskı ve el boyamalarının yerini alan mekanik üretim sistemleri estetik değerleri etkilemiş, yapılan araştırmalarla teknolojinin getirdiği kısıtlamalar aşılmaya çalışılmıştır. Thomas Bell'in 1783'te patentini aldığı silindir (rulo) baskı makinesinden günümüzdeki dijital baskı sistemlerine kadar geçen süreçteki araştırmalarla, tasarım ve uygulama arasındaki sınırlar kaldırılmaya çalışılmıştır. Endüstriyel dönüşüm dönemlerinde, tekstil tasarımcılarının yaratıcı fikirleri yeni teknolojik atılımlara kaynak olmuştur. Tekstil baskıcılığı dekoratif bir uygulama alanından el sanatlarının, sanatın, tasarımın ve teknolojinin disiplinlerarası etkileşimleriyle şekillenen deneysel bir endüstriyel platforma dönüşmüştür. Baskı tasarımcısının geçmişiyle, güncelle ve dijital çağa ait diğer kavramlarla kurduğu bağlar tasarım alanına yeni süreçler ve anlamlar olarak eklenmektedir. Bu çalışmada, disiplinlerarası küresel bir ortamda değişimini sürdüren 20. ve 21. Yüzyıl tekstil baskı tasarımı ve üretimine ait yeni kavramlara, tekstil baskıcılığının devamlı olarak genişlemekte olan yeni içeriğine ve baskı tasarımı ve tasarımcısının değişen rolüne etki eden faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Tekstil baskı tasarımı, tekstil baskı tasarımcısı, teknoloji ve değişim, tasarım ve değişim, bilgisayar destekli tasarım, dijital çağ, yeni estetik değerler.

Abstract:

Historical examples in the field of textile printing reflect the high aesthetics and hand skills in manufacturing methods in different cultures. Mechanical manufacturing systems, which took the place of hand printings and hand dyeing after the industrial revolution, affected aesthetical values and the restrictions caused by technology were tried to be overcome with the help of researches. The boundaries between design and application were tried to be removed through researches made since the engraved roller printing machine, of which the patent was obtained by Thomas Bell in 1783, until the usage of today's digital printing systems. During the industrial transformation periods, creative ideas of textile designers initiated new technological developments. Being a decorative area of application once, textile printing was transformed into an experimental industrial platform shaped by the interdisciplinary interactions between handicrafts, art, design and technology. In this study, it is aimed to examine the factors affecting the new concepts in printed textile design and manufacturing in the 20th and 21st century that is still changing in a global interdisciplinary

environment, new contents in textile printing that are continuously growing and the changing role of the printed textile design and designer.

Key words: Printed textile design, printed textile designer, technology and change, design and change, computer aided design, digital era, new aesthetic values.

Tekstil baskıcılığı desenlerin elyaf ya da ipliklerle oluşturulduğu keçe, dokuma, örme gibi tekniklerden farklı olarak üretimi tamamlanmış tekstil yapılarının üzerine estetik anlatımların geleneksel ya da endüstriyel yöntemlerle aktarıldığı yüzeysel bir uygulamadır. "Baskılı tekstiller terimi pigmentlerin baskıyla, serbest elle, boyamayla ya da bu yöntemlerin karıştırılarak uygulanmasıyla desenlendirilen tekstillerin tümünü içermektedir" (1). Baskı yapılan tekstile yani zemine ait yapısal özellikler de kumaşın görsel değerlerini etkileyen unsurlar arasındadır. Tekstil baskı tasarımı ve üretiminin 20. ve 21. Yüzyıllardaki dönüşüm süreçlerini ve değişen tanımlarını; el sanatları, sanat, tasarım, teknoloji ve tasarımcı gibi ana faktörler üzerinden tartışabilmek için konuya tarihsel sürece ait öne çıkan gelişmeler üzerinden yaklaşmak yerinde olacaktır. Tekstil baskıcılığının erken dönemleri hakkında fikirler veren farklı bulgular mevcuttur. "...çeşitli kayıtlar baskılı kumaşların İ.Ö. 2500'lerde var olduğunu kanıtlamaktadır" (2). Tarih öncesine ait referanslar insanın bedenini, giydiklerini ve yaşadığı çevreyi dekore etme isteğini göstermektedir. "Neolitik çağdan (İ.Ö. 2000) itibaren fırınlanmış kilden veya terakotadan yapılmış küçük kalıplar vücudu süslemede kullanılmıştır" (3). Kaynaklar insan vücuduna ya da insanın yaşadığı çevreye uygulanan desenlerin farklı üretim teknikleriyle oluşturulmuş tekstillere de aktarıldığını yazmaktadır. Teknolojik devrimlere kadar dekoratif bir zanaat dalı olarak etkisini sürdüren baskı el sanatlarına ait tarihsel örnekler farklı kültürlerin estetik değerlerini, zanaatkarın el becerisini ve üretim tekniklerine hâkimiyetini yansıtmıştır.

Endüstri devrimiyle birlikte el baskı ve el boyama yöntemlerine güçlü alternatifler olan mekanik üretim sistemleri ve kimyasal boyalar sunulmuş, görsel anlatımlar ve üretim teknikleri teknoloji çağının olanaklarıyla değişmeye başlamıştır. Kaynaklar tekstil alanındaki sanayileşme sürecinin 18. Yüzyılda John Key'in uçan mekiği (flying shuttle) bulmasıyla başladığını yazmaktadır. Eğirme makinesinin (Samuel Crompton), mekanik dokuma tezgâhının (Edmund Cardwright), çırçır makinesinin (Eli Withney) sunumu kadar 1769 yılında James Watt'ın buhar makinesinin eğirme makinesine uygulanmasıyla; insanla tekstil arasındaki üretime dayanan direkt iletişimin azalmaya başladığı görülmektedir. Zengin bir estetik geçmişin üzerine kurulan bu endüstriyel süreçte, tasarım ve üretim arasındaki teknik

Resim 1. Tulip & Willow, baskılı tekstil, William Morris, tasarım tarihi: 1873. (Görsel Kaynak: Filee, Charlotte ve Peter; 1999, William Morris, Köln, Benedikt Taschen Verlag GmbH, s. 131.)

Resim 2. Pimpernel duvar kâğıdı, William Morris, kayıt tarihi: 1876. (Görsel Kaynak: Filee, Charlotte ve Peter; 1999, William Morris, Köln, Benedikt Taschen Verlag GmbH, s. 119.)

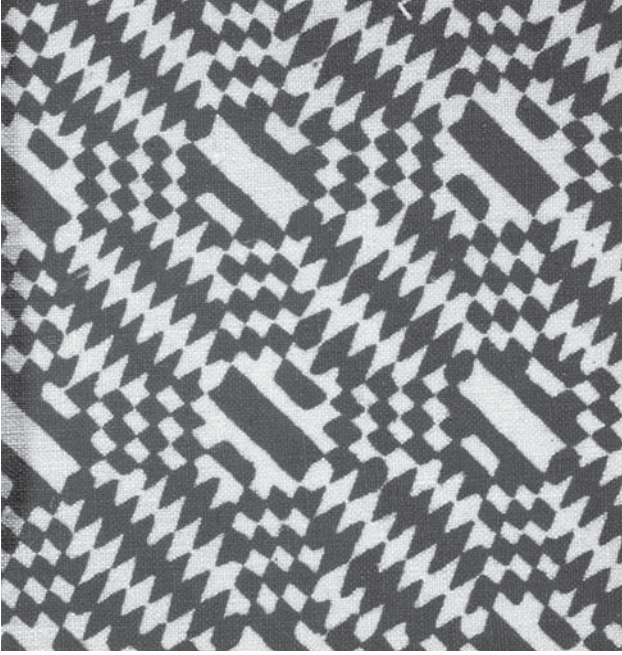
olanaksızlıkları aşma arayışı, kalıp-baskıdan dijital baskı'ya (ink-jet) kadar geliştirilen teknolojik sistemlerdeki önemli itici güçlerden biri olmuştur. Teknoloji çağıyla birlikte tekstil el sanatlarının teknoloji, sanat ve bilim gibi disiplinlerle birleşerek 20. ve 21. Yüzyıllarda çok referanslı yeni ifade alanlarına dönüşeceği süreçler de başlamıştır.

Endüstriyel sistemlerin tekstil baskıcılığı alanındaki en önemli örneği Thomas Bell'in silindirik (rulo) baskı makinesidir. "1783'de İskoç Thomas Bell'in tam mekanize edilmiş rulo baskı makinesini icat etmesi çığır açmıştır" (4). Desenlerin baskıyı gerçekleştiren bakır silindirler üzerine gravür ya da rölyef olarak aktarıldığı bu sistemdeki baskı hızının yüksekliği, geleneksel yöntemlerdeki ele dayanan üretim biçimlerini etkilemiştir. Silindirik baskı tekstil baskıcılığı alanında tanımları, sınırları ve estetiği etkileyecek teknolojik icatlar dizisinin ilk örneği olmuştur. Endüstriyel makineler, el sanatlarına ait görsel değerleri değiştirmeye başlarken, ortaya çıkan sanat ve zanaat hareketleri de kendine özgü estetik anlayışlarıyla farklı uygulama alanlarında etkisini hissettirmiştir.

Endüstrileşme döneminde çeşitli sanatçıların geleneksel referansları yeniden gündeme getiren çalışmaları tekstil alanındaki yüzeysel anlatımları etkilemiştir. El sanatlarıyla teknoloji arasındaki farklılıkları düşünsel ve estetik anlamda irdeleyen sanatçılar arasından özellikle Arts and Crafts Hareketinin öncüsü William Morris (1834-1896), tekstil tasarımının

dönüşüm süreçlerinde önemli rol oynamıştır. "1876 ve 1882 arasında Morris tasarımlarının çoğunu tekstil baskıcılığı ve duvar kâğıtları için gerçekleştirmiştir" (5) (Resim 1, 2). İşlemeden halıya, fayanstan tapestry'ye kadar uygulamalı sanatların farklı alanlarında zanaat temelli estetiği yeniden canlandırarak eserleriyle endüstri toplumunda yeni bir algı yaratmış, zanaat ve teknoloji kavramlarını yeni tartışmalara açmıştır. "... Morris döşemelik tekstillerle, özellikle baskılı kumaşlarla ve duvar kâğıtlarıyla insanların algısını kökten değiştirmiş, desen tasarımındaki yaratıcılığın önünü açmıştır" (6). Tasarımcı, üretici ve sosyal anlamda reformcu kişiliği kadar zanaat geleneğini canlandıran yüksek estetikteki ürünleriyle, William Morris modern tasarımın en önemli referansları arasında yer almıştır.

"Modernist ve Post-Modernist sanat grupları kadar Art Nouveau ve Art Deco hareketleri de, tekstil tasarımındaki yeni estetiklere ilham kaynağı olmuştur" (7). Art Nouveau sanatçılarının 19. Yüzyılın sonlarındaki ve 20. Yüzyılın başlarındaki kavisli zarif dekoratif süslemeleri ve bitkisel anlatımları kadar 1940'lara kadar etkisini sürdüren Art Deco stilineki floral ve geometrik desenler, dekoratif özellikleriyle dikkat çekmiştir. Yeni modern çağın kimliğinin, gerçeklerin ve ihtiyaçlarının süsleme ve dekorasyon gibi kavramlar üzerinden farklı ülkelerden entelektüeller tarafından sorgulandığı 20.Yüzyılın başlarında, Josef Hoffmann ve Koloman Moser tarafından kurularak sanatçıları bir araya getiren Wiener Werkstatte'nin (1903 - Avusturya) tekstil baskı desenlerindeki ve duvar kâğıtlarındaki etkisi

Resim 3. Amsel, keten kumaş üzerine kalıp-baskı, Koloman Moser, Wiener Werkstatte tarafından üretilmiştir, 1910-1911. (Görsel Kaynak: Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 36.)

Resim 4. Jagdfalke, duvar kağıdı, Josef Hoffman, kalıp-baskı tekniğiyle Max Schmidt tarafından Wiener Werkstatte için üretilmiştir, 1913. (Görsel Kaynak: Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 37.)

dikkat çekicidir (Resim 3, 4). “Wiener Werkstatte soyutlamanın heyecan verici yeni formlarını geliştirerek desen tasarımının 1910 ve 1920’lerdeki gelişiminde en önemli rolü oynamıştır” (8). Kalıp baskı tekniği ile üretilen desenlerdeki grafik anlatımlar, çiçekli desenler, geometrik motifler,

yeniden yorumlanmış geometrik çiçek desenleri ya da yoğun ve renkli kompozisyonlar; tekstil baskı tasarımının 20. Yüzyıldaki soyutlamaya ve hayal gücüne dayalı değişimlerini göstermektedir.

Tekstil Yüzey anlatımlarının 20. Yüzyıldaki görsel kimliğini etkileyen faktörler arasında çağın öncü sanatçılarının bu alan için gerçekleştirdikleri çalışmalar sayılabilir. Yüzyılın başlarında Sonia Delaunay (1885-1979) geometrik formlardan ve güçlü renklerden oluşan soyutlamalarını tekstille birleştirmiştir (Resim 5). Raoul Dufy’nin (1887-1963) giyim tasarımcısı Paul Poiret (1879-1944) ile yaptığı çalışmalarda ise sanatçının estetik anlayışı kalıp baskı tekniğiyle kumaşa aktarılmıştır. 20. Yüzyılda yaratıcılıklarını tekstil desenleriyle birleştiren bu sanatçılar modern sanat ve tasarım alanları arasında diyalog kurmuştur. “...İngiltere’de birçok önde gelen sanatçı - Henry Moore (1898-1986), Ben Nicholson (1894-1982), Graham Sutherland (1903-80), John Piper (1903-92) sadece birkaçının ismi- 1930 ve 1960 yılları arasında yeteneklerini tekstil baskı endüstrisinin hizmetine sunmuştur” (9). Sanat ve tasarım alanları arasında kurulan benzer ortaklıkların sonraki yıllarda daha da artarak disiplinleri yaklaştırdığı ve yeni ifade biçimlerine dönüştüğü görülmektedir.

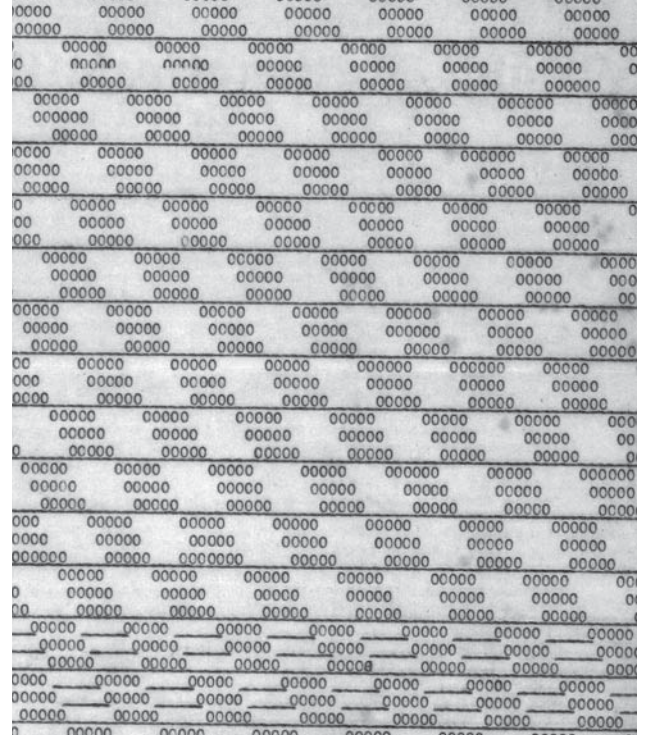

Resim 5. Baskılı giysilik kumaş, Sonia Delaunay, 1926. (Görsel Kaynak: Damase Jacques; 1991, Sonia Delaunay, London, Thames and Hudson Ltd, s. 127.)

“Modern tasarım, 1919’da Bauhaus okulu ve fikir akımlarının ortaya çıkmasıyla Almanya’da doğmuştur” (10). Sanat ve teknoloji arasında yeni bir beraberliği savunan mimar Walter Gropius (1883-1969) tarafından kurulan Bauhaus (Weimar) günümüzde dijital bir platforma genişleyen tekstil tasarımının 20.Yüzyıldaki dönüşüm süreçlerinde dönüm noktası olmuştur. “Gropius, bu okulda zanaatçıların ve sanatçıların eğitiminde ve üretiminde birlikte çalışmasını öngörmüş, güzel sanatlar ve uygulamalı sanatlar arasındaki ayrımı yok etmeyi amaçlamıştır” (11). Disiplinlerarası uygulamalı bir eğitim sistemini benimseyen Bauhaus Dokuma Atölyesindeki Johannes Itten, Wassily Kandinsky, Paul Klee, Oskar Schlemmer, Laszlo Moholy-Nagy, George Muche, Gunta Stözl gibi eğitimcilerin katkısıyla gerçekleştirilen uygulamalar, modern tekstil tasarımının ve lif sanatının (fibre art) temelini oluşturmuştur. Geleneksel desenlerdeki dekoratif etki ya da tarihi tapestry’lerdeki hikâyeci anlatım yerini; kuram ve teoriler üzerinden soyut sanatla paralellikler kuran tasarımlara bırakmıştır. İşlevsel ve estetik çözüm süreçlerinde ya da başka bir deyişle sanat, zanaat, endüstri ve tasarım arasında çağın felsefesine uygun kurulan birleştirmelerde sanatçı ve tasarımcının bireyselliği önemsenmiştir. Endüstriyel tasarıma odaklanan Bauhaus dokuma atölyesinin Dessau yıllarında öğrenciler işlevsel ürünlerin üretim ve pazarlama süreçlerini öğreten çalışmalara yönlendirilmiştir. “Böylelikle tekstil sektöründe önceden nadir bulunan bir meslek gelişmiştir - tasarımcı” (12). Yetkin eğitimcilerin çok yönlü yaklaşımları modern çağın gerçekleri perspektifinden endüstriyel estetiğe yön verebilen yeni bir tasarımcı kimliğinin şekillenmesinde etkili olmuştur. “Bütün bu eğitimcilerin özellikle vurguladıkları nokta, bireyin, yaratıcı bir kişilik olarak kendini keşfetmesidir” (13). Bauhaus, tasarım problemlerine bireysel yorumlarıyla estetik ve işlevsel çözümler getirebilen ‘tekstil tasarımcısı’ kavramını 20. Yüzyıla yerleştirmiştir. Tekstil tasarımının rolünü ve anlamını değiştiren 20. ve 21. Yüzyıllardaki büyük atılımlarında tasarımcıların Bauhaus’a temellenen disiplinlerarası düşünme biçimleri etkili olmuştur.

Bauhaus’un tekstil baskı tasarımı alanındaki katkısı incelendiğinde duvar kâğıtları için yapılmış çalışmaların öne çıktığı ve dönemin iç mekân dekorasyonunu etkilediği görülmektedir. Yüklü dekoratif özelliklerden arındırılmış sade anlatımlar kumaş yüzeyleri ile duvar kâğıtlarında ortak bir uygulama alanı bulmuştur. “Bazı Bauhaus - duvar kâğıdı desenleri aynı zamanda baskılı tekstiller olarak da üretilmiş, ancak 1933’de Bauhaus’un Naziler tarafından kapatılması nedeniyle bu girişim kısa ömürlü olmuştur” (14). Duvar kâğıtlarının renk ve desen özelliklerindeki sadelik bu ürünlerin geniş uygulama alanları bulmasında ve ticari başarısında etkili olmuştur (Resim 6). “Desenli duvar kâğıtlarından tek renkli ve kabartmalı duvar kaplamalarına geçişte, Bauhaus - duvar kâğıtları 1930’larda aktif rol oynamıştır” (15). Bu ürünlere ait mevcut örnekler Bauhaus’un yüzey tasarımında aşırı süslemeden uzaklaşarak çağın mimarlık ve dekorasyon anlayışıyla uyum sağlayan indirgenmiş bir estetiğe yöneldiğini göstermektedir. Bauhaus’a ait yüzeysel ve yapısal anlatımlar; tasarımcıların el sanatlarını, teknolojik ilerlemeleri ve yeni materyalleri sanatın yeni ifade biçimleriyle başarıyla birleştirdiğini ve tekstil tasarımını 20.Yüzyıl Sanatına ve mimarlığına paralel bir platforma taşıdığını göstermektedir.

Tekstil kimyasalları ve yeni materyaller üzerindeki araştırmalar tekstil baskıcılığının 20. ve 21. Yüzyıllardaki değişimlerini etkileyen önemli faktörler

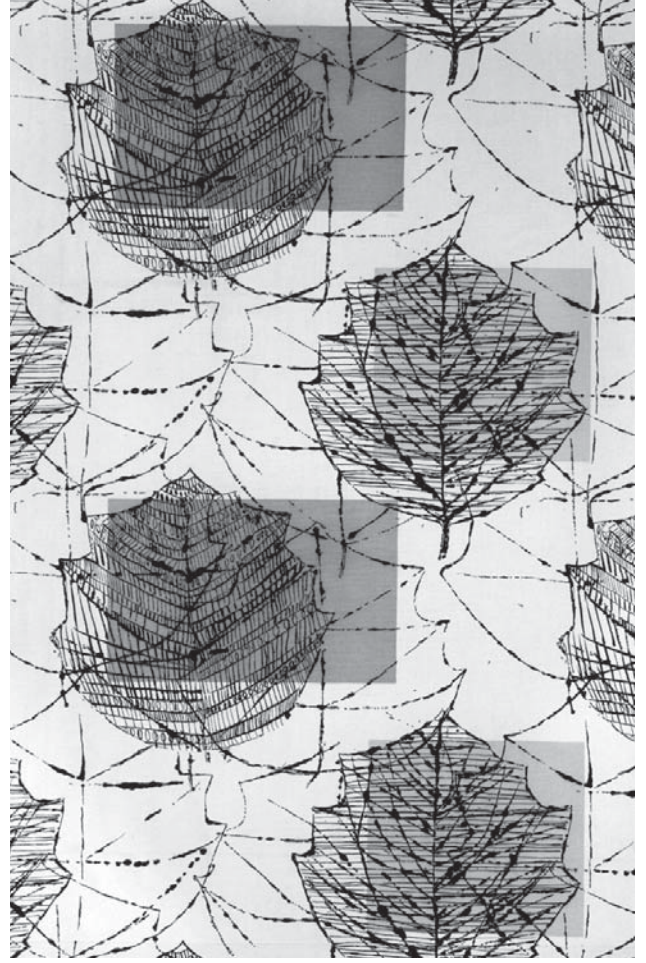
Resim 6. Bauhaus’a ait tekstil baskı tasarımı, Hajo Rose, daktilo ile üretilmiş ve aslına uygun basılmıştır, 1932. (Görsel Kaynak: Droste, Magdalena; 2011, Bauhaus, Berlin, Taschen GmbH, s. 225.)

arasında yer almaktadır. 19. Yüzyılda ilk sentetik boyar maddenin keşfiyle (Perkin-1856) başlayan süreçte tekstilin renge dayalı ifade olanaklarını değiştirecek birçok yeni sentetik boyar madde, doğal renklendiricilere alternatif olarak sunulmuştur. “Çok sayıda sentetik elyafın sunulması yirminci yüzyılda baskılı tekstillerin tasarımını etkileyen diğer bir faktördür” (16). 20. yüzyılın erken dönemlerindeki kimyasal araştırmalar ve sunulan naylon ve asetat gibi yeni elyaf türleri, tekstilin görseelliğini ve işlevini değiştirecek ileri teknolojilerin erken habercileri olmuştur. Tekstil baskı tasarımları hem teknoloji çağıyla ve hem de yeni elyaf türleriyle üretilen tekstillerin alışılmamış dokunsal, görsel ve işlevsel özellikleriyle iletişim kurmaya başlamıştır. Bu dönemlerde tekstil baskı tasarımında yaşanan değişimlerin sadece desenle ya da üretim teknikleriyle ilgili olmadığı görülmektedir. Sentetik elyafı üretilen ve sentetik boyar maddelerle renklendirilen kumaşların insan ve tekstil arasındaki işleve, malzemeye ve duyguya dayanana geleneksel iletişimi de değiştirmeye başladığını söylemek mümkündür.

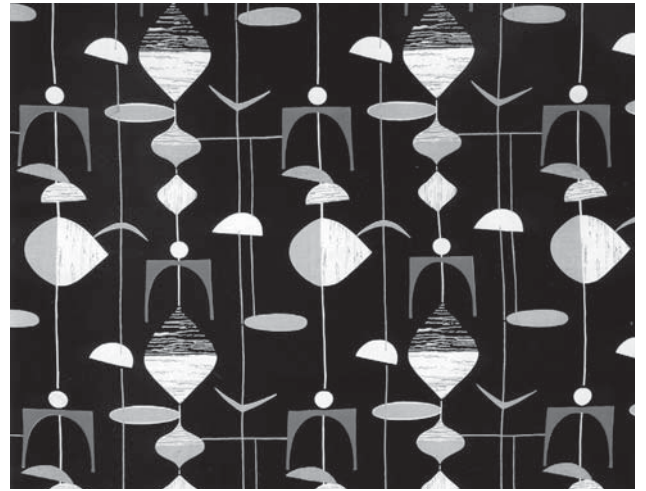
Tekstil baskıcılığı açısından önemli gelişmelerden biri de düz film baskının ele dayanan uygulamalarının 1930’lardan itibaren etkisini göstermesidir. Teknik süreçleri kısaltmasıyla ve kolay uygulama tekniğiyle kabul gören film baskı tekniğinde; tahta ya da metal çerçevelere gerilen elek bezinin üzeri basılacak bölgeler açıkta bırakılacak şekilde kapatıcı bir lak tabakası ile kaplanır. Elek bezinin açıkta kalan bölgelerinden baskı patınının bir rakle vasıtasıyla geçirilmesi sonucunda desen kumaşa aktarılır. Tasarımcının üretim süreçlerinin bütün aşamalarını yönetebilmesine olanak

sağlayan bu teknik, küçük atölye ortamlarına uygunluğu ve deneysel çalışmalara açıklığı ile baskı tasarımına yeni anlamlar kazandırmıştır. “Yüzyılın tekstil baskıcılığının gelişimindeki en önemli katkısı el film baskı ve mekanik türevleridir; film baskının ele dayanan uygulaması Avrupa’daki giysilik ve döşemelik kumaşların tasarımının karakterini değiştirmiştir” (17). Bu teknikle baskı tasarımcıları, tasarımdan atölye uygulamalarına kadar üretimin her aşamasına dâhil olarak deneysel çalışmalar yapma olanağına kavuşmuştur. Tekstil ve tekstil dışı materyallerle film baskının sınırlarını zorlayan araştırmalar, tekstil baskı tasarımının ifade biçimlerini ve estetik değerlerini geliştirmiştir. Tasarımcılar ulaştıkları heyecan verici görselliklerle yeni teknolojilerin tasarımına kaynak olan fikirlerde de etkili olmaya başlamıştır. Tasarımcıların ileri teknolojilere ait tekstillerle ya da dijital baskılarla film baskının ele ait üretim yöntemlerini birleştiren çalışmaları; günümüzde de etkileyici görselliklere dönüştürülerek tekstil baskıcılığının içeriğine eklenmektedir. Film baskının 1950’lerde mekanikleşmeye başlamasıyla düz film baskının yarı otomatik ve tam otomatik sistemleri de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. “Her renk için ayrı şablonun gerekli olduğu bu baskı tekniği ile basılması güç, bazen olanaksız desenler bile basılabilir” (18). Tekstil baskıcılığı alanındaki teknolojik gelişmeler doğru teknik çözümlenmesi yapılan detaylı tasarımları ya da fotoğraf kalitesindeki anlatımları kumaşa aktarmayı mümkün hale getirmiş, tasarımın içeriğini genişletmiştir. Film baskının tasarım ve uygulama arasındaki sınırları yaklaştıran bu başarısı tasarımındaki anlatımların içeriğini ve görsel kalitesini etkilemiştir.

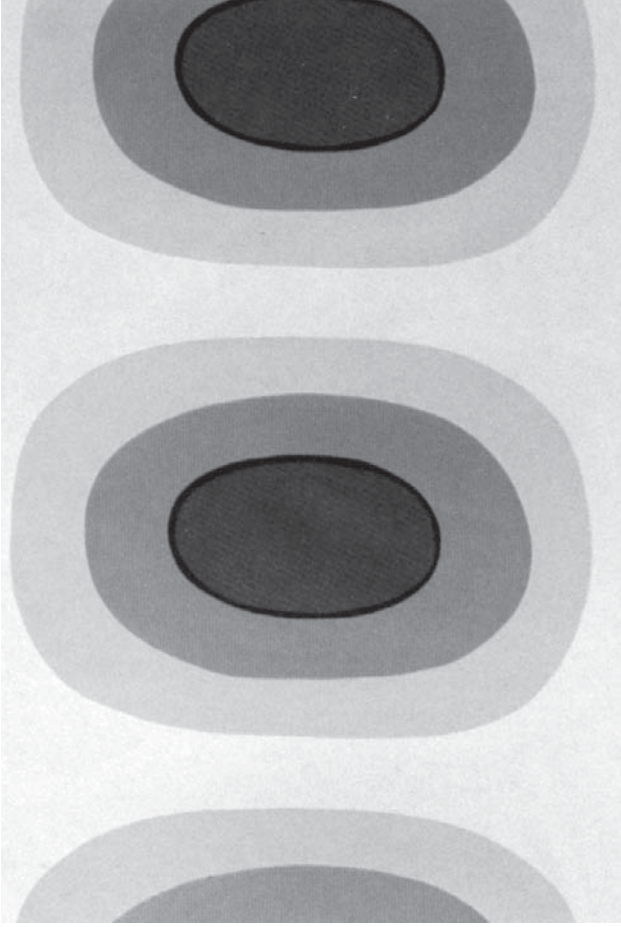
İkinci dünya savaşından sonraki yıllarda silindir baskı veya düz film baskı teknikleriyle kumaşlara ve duvar kâğıtlarına basılan desenler, dönemin kimliğini yansıtarak baskı tasarımı ve plastik sanatlar arasındaki etkileşimin devamlılığını göstermiştir. Lucienne Day (1917-2010) soyut sanattan etkilenen tasarımlarında, bireysel kimliğini yansıtan ince çizgilerle bütünleşmiş grafiksel organik bitki formlarıyla kendine özgü yeni bir anlatım dili oluşturarak dikkat çekmiştir (Resim 7). Heal Fabrics, Liberty ve Nordiska Kompaniet gibi firmalar, çağın estetik anlayışını biçimlendirmede önemli rol oynamıştır. 1950’lerde birçok sanatçı tekstil ve duvar kâğıtları için tasarım yapmaya devam ederken, Alexander Calder, Paul Klee, Joan Miro gibi öncü sanatçıların yapıtları tasarımcılar için ilham kaynağı olmuş, sanata ait kavram ve estetik, tasarım vasıtasıyla endüstriyel ürünlerle birleştirilmiştir (Resim 8). Diğer taraftan, Andy Warhol ve Roy Lichtenstain’ın Pop Sanat etkisindeki film baskı tekniğiyle üretilmiş yapıtlarında, tekstil baskı endüstrisine ait teknolojik olanaklarla kurgulanmış kavram ve estetik; 20.Yüzyıl sanatının tekstilin teknolojileriyle kurduğu iletişimi yansıtmıştır. 1960’larda tekstil baskı tasarımcılarının Op Sanat ve Pop Sanat akımlarının etkisindeki yüzeysel tasarımları ise sanat ve tasarım alanları arasındaki kavramsal ve görsel etkileşimin devamlılığını yansıtmıştır. Tasarımı kendine özgü bir felsefeyle birleştiren Marimekko (Finlandiya) firmasının 1960’larda tasarım dünyasına kazandırdığı yeni görsel dil; günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Marimekko için çalışan Maija Isola’nın pamuklu tekstiller üzerine basılmış, büyük boyutlarıyla alışılmış algıyı kıran parlak renklerdeki soyut geometrik anlatımları, yüzey tasarımına yeni bakış açıları getirmiştir (Resim 9). “Bu serilerle birlikte Isola’nın kumaşları güçlü grafik özellik kazanmış ve sadece Marimekko tekstillerinin değil aynı zamanda Fin tasarımının yeni yönünün somut birer örneği olmuştur” (19).

Resim 7. Linden, Lucienne Day, 1950’ler. (Görsel Kaynak: Fogg, Marnie; 2010, 1950’s Fashion Prints, London, Batsford, s. 23.)

Resim 8. Mobiles, Marian Mahler, Alexander Calder’in etkisindeki tekstil baskı tasarımı, 1950’ler. (Görsel Kaynak: Fogg, Marnie; 2010, 1950’s Fashion Prints, London, Batsford, s. 125.)

Resim 9. Meloni, Maija Isola, baskılı tekstil, Marimekko 1963.
(Görsel Kaynak: Fiell, Charlotte ve Peter; 2005, Scandinavian Design, Köln, Taschen GmbH, s. 153.)

1962 yılında rotasyon film baskının başlamasıyla ulaşılan yüksek üretim hızı ve detaylı desenlerin başarılı baskısı, tekstil endüstrisinin üretim kapasitesini genişletirken; tekstil baskıcılığı alanındaki teknolojik araştırmaların 20. Yüzyıldaki başarısını da göstermiştir. Rulo baskının kesintisiz üretim yöntemini düz film baskı sistemiyle birleştiren rotasyon baskıda desenin aktarıldığı silindirik haldeki şablonlar ve bu şablonların içinde yer alan rakle sistemleri vasıtasıyla kumaş baskısı yapılır. Bu sistem, üretim hızı kadar ve tasarım ve üretim arasındaki teknik problemleri aza indiren yapıyla günümüzde de tercih edilen bir teknoloji olmaya devam etmektedir. Endüstriyel büyümenin daha da hızlanıp, üretim miktarlarını etkilediği bu dönemlerde tasarım ile moda, ticaret, ekonomi veya teknoloji gibi faktörler arasındaki ilişkilerin dengelendiği ekip çalışmaları artmış; yaratıcı fikirleri tekstil üzerine taşıyacak yenilikçi sistemler üzerindeki araştırmalar yoğunlaşmıştır.

Renk sayısı yüksek baskı desenlerinin silindirik baskı veya film baskı gibi sistemler vasıtasıyla uygulanmasında baskı makinelerinin kapasitesi, renk ayrımı, her renk için ayrı şablon ihtiyacı veya fazla rengin üretime getirdiği masraflar gibi faktörler; estetik süreçlerde tasarımcıların yaratıcılığını

etkilemektedir. Çok renkli tasarımların baskısındaki başarısıyla dikkat çeken tekstil transfer baskıcılığı 1960'lı yılların ortalarından itibaren tekstil endüstrisinde kullanılmaya başlanmıştır. Transfer kâğıtlarına basılmış desenlerin transfer baskı makinesindeki ısı ve basınç ortamıyla kumaşa aktarılmasına dayanan bu sistem, baskı tasarımına yeni anlamlar katan deneysel süreçlerin de önünü açmıştır. Transfer baskı, düz film baskının ya da rotasyon baskının çok renkli tasarımlara getirdiği kısıtlamaları kaldırmış, naylon, polyester veya akrilik gibi sentetik liflerden üretilmiş kumaşların baskısında tasarımcılara teknik kısıtlamalar konusunda özgürlük sağlamıştır. "Kıvamı düşük, susuz baskı mürekkepleri kullanıldığından en ince ayrıntılı desenlerin bile aslına yakın baskısı yapılabilir, bir desende sınırsız renk kullanılabilir" (20). Sadece sentetik liflere başarıyla uygulanabilmesi bir olumsuzluk gibi gözükse de, sanatçıların ve tasarımcıların transfer baskı makinelerinin ısı ve basınç ortamında bu liflerin görsel ve plastik olanaklarını araştıran deneysel çalışmaları; tekstilin yüzey algısını değiştiren sıra dışı anlatımlara neden olmuştur. Özel atölye şartlarındaki deneysel çalışmalar tekstil dünyası için geleceği estetiklere ilham kaynağı olan yeni yapılarla, rölyef etkilerle ya da heykelsi formlarla sonuçlanmıştır.

Klasik baskı sistemlerinin yanında çeşitli özel tekniklerle ya da bitim işlemleriyle tekstil yüzeylerine ve yapılarına kazandırılan estetik özellikler de tekstil baskı tasarımının ifade kapasitesini genişleterek tasarımcıların düşünsel süreçlerini etkilemektedir. Rölyef baskıların plastik etkileri, çeşitli kimyasallarla elde edilen dokusal, hacimsel, şeffaf veya yarı şeffaf etkiler, ısı ve basınçla tekstil yüzeyine kazandırılan hacimsel ve dokusal özellikler, kabaran baskı, flok baskı, yıldız baskı gibi pigment baskı çeşitleri; tekstilin estetiğini etkileyen işlemlerden sadece birkaçıdır. 20. Yüzyılda baskı tasarımının içeriğine eklenen tekstil baskıcılığının özel uygulamaları ve bitim işlemleri günümüzde de disiplinlerarası birleştirmelerle tekstilin görselliğini, işlevini ve anlamını değiştirmeye devam etmektedir.

1960'lı yıllarda plastik sanatlar dünyasında etkisini hissettirmeye başlayan lif sanatı (fiber art) tekstil baskı tasarımının değişim süreçlerini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Lif kökenli materyallerden oluşturulmuş deneysel sanat yapıtlarını kapsayan lif sanatında kavram ve estetik; tekstil elyafı, gelenek, yeni materyaller ve yeni teknolojiler arasında kurulan disiplinlerarası ortaklıklarla iletilmektedir. Tekstil el sanatları mirası üzerine yapılandırılmış bir alan olan lif sanatı, gelenekle ve ileri teknolojilerle kurduğu ortaklıkların sıra dışı yansımalarıyla etkisini sürdürmektedir. El baskı ve el boyamalarına ait geleneksel değerleri ya da ileri tekstil teknolojilerini 20. ve 21. Yüzyıl sanatlarıyla birleştiren lif sanatçıları; baskı tasarımcılarını ve teknolojik araştırmaları etkileyen yeni görsel ve kavramsal değerleri sanat yapıtları üzerinden iletmektedir.

Tekstil tasarımının 20.Yüzyıldaki değişim süreçlerine etki eden önemli faktörlerden biri de küreselleşme karşısında özgün bir duruşu sergileyen uzak doğuya ait sanatsal ve endüstriyel çalışmalardır. Kültürel mirası bilimsel araştırmalarla birleştiren araştırmalar, zanaatın teknoloji çağındaki değerini vurgulayan geleceği bir yaklaşımı sanat ve tasarım alanlarına kazandırmıştır. "Tekstil tasarımının ilerlemesinde güzel sanatlar asıl etkiyi sağlamıştır, ancak geleneksel el sanatlarının değerinin anlaşılacak aynı statüye yükseltilmesiyle tam olarak bazı yenilikçi fikirler doğmuştur" (21).

Kalıp baskı, bağlama-boyama, batık, shibori gibi geleneksel yöntemlerin ileri teknolojilerle etkileşimini araştıran çalışmalar yeniyi ve farklıya ulaşma yolunda tasarımcılara ilham vermektedir. 1980'li yıllarda kurulan Nuno Corporation (Japonya) estetik ve teknik açıdan tekstil tasarımının sınırlarını zorlayan çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. Baskı tasarımı Nuno'nun ana ilgisi olmasa da gelecekçi tekstillerinde yer alan yüzeysel anlatımlar günümüz baskı tasarımcılarının dünyasını genişletmiş, tasarıma ileri teknolojiler perspektifinden bakabilmelerini sağlamıştır.

20. ve 21. yüzyıllarda T-shirt ve aksesuar alanlarının tekstil baskıcılığıyla diğer disiplinleri ortak bir platformda birleştiren uygulamaları dikkat çekmektedir. T-shirt'ler taşıdıkları simge ve mesajlarla baskı tasarımını, grafik tasarımını, tekstil baskı tekniklerini ve diğer karışık teknikleri birleştirerek baskının ifade alanını genişletmektedir. 21. Yüzyılda değişen dekorasyona ve mimari anlayışa paralel olarak duvar kâğıdı desenlerinde de klasik algısının kırıldığı görülmektedir. Sanatçılar duvar kâğıtları için özel tasarımlar yaparken, kişiye özel olarak tasarlanmış üretimler de öne çıkmaktadır. Ritmik bir tekrar içinde tüm yüzeye yayılan klasik desenlerin yerine, duvarı bir tuval gibi kullanan, görsel etkisi kuvvetli büyük boyutlardaki çok renkli anlatımlar, 21. Yüzyılda yüzey tasarımında yaşanan dönüşümleri göstermektedir. Tasarım programları sayesinde baskı tasarımına ait güncel ve tarihi motiflerin uygulama alanlarının değiştiği görülmektedir. 21. Yüzyıla yeni bir estetikle taşınan motifler bina cephelerinde, tel örgülerde, duvar kâğıtlarında, yer döşemelerinde, aydınlatma elemanlarında veya dekoratif objelerde yer almaktadır. Tekstil baskıcılığının klasik formları yeni görsel dillere ve iletişim biçimlerine dönüştürülerek farklı disiplinlerle iletişim kurmaktadır.

Bilişim çağı olarak adlandırılan süreç kişilere, kurumlara ve toplumlara ait iletişim ve davranış biçimleri değişmiş, dijital teknolojiler çalışma ve üretim yöntemlerine girmiş, internet bilgiye ulaşmada merkez olmuştur. 20. Yüzyılın son dönemlerinden itibaren dijital teknolojilerin ve internetin sanat ve tasarım alanlarına girmesiyle kavram ve estetiğin yeni bir ifade ortamında somutlaştığı görülmektedir. "Çağdaş sanatlar interneti yeni bir sanat aracı olarak kullanıyor ve dijital aletle teknikleri kendi yaratım süreçlerinin bir parçası olarak benimsiyorlar" (22). Bilgisayar ve bilgisayar ağlarının yaygınlaşmaya başladığı bu dönemlerde tekstil baskı tasarımı ve üretimi de dijital bir platformda hareket etmeye başlamış; sanal ortam tekstil baskı tasarımcısının bilgiye ulaşma yöntemlerini ve yaratıcı süreçlerini değiştirmiştir. Günümüzde tasarım koleksiyonlara yön veren kaynaklara internet vasıtasıyla küresel bir erişim ortamından ulaşılmaktadır. Bireysel tasarımcılarının, tasarım stüdyolarının, küçük atölyelerin ya da büyük firmaların tanıtım, sipariş, satış gibi ilişkileri internet üzerinden ortak bir paydada sürdürülmektedir. Baskı tasarımcılarının kişisel blog'larına veya web sayfalarıyla geçmişten farklı iletişim biçimleri geliştirdiği görülmektedir. "Her şeyin değerlendirildiği ve yeniden düşünüldüğü yeni bir çağın şafağındayız. Yeni makinelerin ve bilgisayarların gelişimiyle çok daha fazlası mümkün. Bilim, tasarım ve yeni teknoloji arasındaki bağlantılar düşünme şeklimize ve yaptıklarımıza meydan okumakta" (23).

Bilgisayar destekli tasarımla birlikte tasarımcının mevcut çalışma ortamına alternatif olan yeni bir dijital bir hareket alanı sunulmuştur. Özel olarak geliştirilen tasarım programlarının olanakları ve bu programların teknolojik

Resim 10. Dijital tekstil baskı tasarımı, Bruno Basso ve Christopher Brooke, 2009. (Görsel Kaynak: Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 64.)

üretim sistemleriyle koordinasyonu, tasarımcının faaliyet alanını değiştirmesinde etkili olmuştur. Sanal ortamda tasarıma geçilmesiyle teknoloji baskı tasarımının tüm süreçlerine girmiştir. Tasarımdan üretime tekstil baskıcılığının tüm aşamalarında teknolojiyle bağ kurularak yeni anlamlar, yeni estetikler ve gelecekçi önermeler üretildiği görülmektedir. "Genç tasarımcıların melez üretimlerinde grafik yazılım programlarını, dijital fotoğrafı, video ve özel efektleri disiplinler-arası kullanımı, baskılı kumaşlar için yeni bir görünüm yaratmaktadır" (24). Geleneksel çalışma araçlarının ya da tasarımcının atölyesinin dijital ortama taşınmasıyla yaratıcı ifadenin sınırlarını genişleten, geleceğin tekstillerine ilham kaynağı olan kavramlar ve yenilikçi estetikler tekstilin bilgi hazinesine eklenmektedir.

Bilgisayar destekli tasarımla (CAD) birlikte etkisini gösteren bilgisayar destekli üretim (CAM) baskı tasarımının 21. Yüzyıldaki değişimini etkileyen faktörden biri olarak dikkat çekmektedir. Bilgisayar ekranındaki desenin özel yazıcılar vasıtasıyla bütün değerleriyle direkt olarak kumaşa aktarılmasına olanak veren dijital baskı, tasarım ile kumaş baskısı arasındaki çözüm gerektiren endüstriyel aşamaları kaldırmış, tasarımcının düşünsel süreçlerine özgürlük getirmiştir. Tekstil dijital (ink-jet) baskı "... baskı desenlerinin bilgisayarda yaratılarak şablon ve renk ayrımları kullanılmaksızın bilgisayardan baskı makinesine gönderilmesi ve daha sonra

Resim 11. Vanity Fair, dijital tekstil baskı tasarımı, Bruno Basso ve Christopher Brooke, 2006. (Görsel Kaynak: Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+ Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 178.)

Resim 12. Dijital tekstil baskı tasarımı, tekstil dijital baskı, Mary Katrantzou, 2009-2010 sonbahar / kış koleksiyonu. (Görsel Kaynak: Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+ Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 46.)

mürekkebin, deseni oluşturmak üzere damlacıklar halinde çok ince düzelerden kontrollü olarak materyal üzerine püskürtülmesidir” (25). Dijital baskı pano anlatımların ya da çok büyük raport ölçüleri olan desenlerin baskısına uygunluğuyla, şablon hazırlama süreçlerini ortadan kaldırmasıyla, deneme baskılarının üretim hızıyla; baskı tasarımcısına daha geniş bir hareket alanı sunmaktadır. Diğer taraftan, çevreye daha az zarar veren bir sistem olması nedeniyle tasarımcılar vasıtasıyla güncel bilinç ile tekstil baskıcılığı arasında iletişim kurarak değişim süreçlerini etkilemektedir.

Tekstil baskı tasarımcılarının 20. Yüzyıldaki yenilikçi çalışmalarında, yeni teknolojiler geçmişe ait referanslarla ve güncelle birlikte yorumlanarak görselleştirilmiştir. “1980’lerde güçlü bir şekilde yeniden ortaya çıkan 18.- ve 19.- yüzyılın arşivsel baskılarına duyulan hayranlık, günümüzdeki kumaş tasarımlarının çoğunun kimliğinde de devam eden bir özellik olarak kalmıştır” (26). 21. Yüzyılda tasarımcıya, baskı tasarımının 20. Yüzyıldaki tüm evrelerinden edinilmiş bilgiyi ve kazanılmış estetik değerleri gelişmiş programlarla yeniden değerlendirebileceği dijital bir platform sunulmuştur. Bireysel ifade gücünü öne çıkaran tasarımlar, tarihsel referansları dijital çağa ait değerlerle şekillendirilmektedir. “...dijital motifler, sadece yeni bir estetiğin ifadesi değildir; onlar içinde yaşadığımız zamanların atmosferini yakalayabilirler” (27). Yenilikçi tasarımların yanında bilgisayar ortamında yeniden yorumlanan klasik motifler geçmişte güncel bir estetikle günümüze taşıyarak tekstile yeni anlamlar katmaktadır. Geliştirilmiş tasarım programları düşünce ve ifade biçimlerinin değişen toplumun estetik ihtiyaçlarıyla uyum sağlayacak şekilde dönüştürülmesine olanak sağlamaktadır.

Giyim tasarımına, iç mekân tekstillerine, duvar kâğıtlarına, mimarlık alanına ya da güncel sanat yapıtlarına ait güncel örnekler dijital tasarımın günümüzdeki etkilerini yansıtmaktadır. Bruno Basso ve Christopher Brooke tarafından 2002’de kurulan Basso&Brooke markası koleksiyonlarındaki tarihsel referanslara göndermeler yapan, giysi formlarına göre tasarlanmış dijital baskı tasarımlarıyla dikkat çekmektedir (Resim 10, 11). Karmaşa ve hareketin kendine özgü dengelerle sunulduğu görsel etkisi yüksek anlatımlarda; dijital bir estetikle sentezlenen renk, desen ve hayal gücü tekstil yüzey tasarımında yeni bir dil yaratmaktadır. Herhangi bir eğilimi takip etmeyen, hayal gücünün ve sezginin bireyselliğine dayanan çok yönlü ve cesur anlatımlarıyla Basso ve Brooke tekstil baskı tasarımı ve üretimindeki değişimleri yansıtan gelecekteki bir estetikle güncel tasarımdaki etkisini sürdürmektedir. Giyim tasarımlarında bilgisayar destekli tasarım ve dijital baskıyı merkez alan yeni nesil tasarımcılardan Mary Katrantzou 21. Yüzyılın dijital estetiğini yansıtan cesur yüzeysel anlatımlarını giysi formlarıyla birleştirmektedir (Resim 12). Daha çevreci bir uygulama olan dijital baskıyla bütünleşen çalışmaları, tasarımcının ve tekstil baskıcılığının üstlenmesi gereken sorumluluklara dikkat çekerek baskı tasarımının içeriğini etkilemektedir. Bilgisayar destekli tasarım Bruno Basso, Christopher Brooke ya da Maria Katrantzou gibi tasarımcılara giysi formu ve baskı tasarımı arasındaki ilişkileri düşünerek bütünleştirici tasarımlar yapabilme olanağını sağlamaktadır. Giysi formlarına göre geliştirilen yüzeysel anlatımlar metraj desenlere alternatif olmakta, tasarım koleksiyonlarının içeriğini ve tasarımcıların hareket alanlarını genişletmektedir.

Simon A. Clarke dijital baskının gerçekçi üretim kapasitesini fotoğraf ve

Resim 13. Bilgisayar destekli tasarım, tekstil dijital baskı, Simon Clarke, 2009. (Görsel Kaynak: Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 56.)

resim sanatıyla kültürel kavramlar üzerinden yarattığı birleştirmelerle yansıtmaktadır (Resim 13). Hammish Morrow'un 2004 İlkbahar / Yaz koleksiyonundaki "Beauty of Technology" adlı çalışmasında ise baskı tasarımı ile giyim tasarımı arasındaki etkileşim kavramsal bir boyuta taşınmaktadır. "Ana düşünce zamana sabitlenmeye daha çok sanal ve değişken bir baskı yaratmaktır" (28) (Resim 14). Tasarımcının diğer disiplinlerle ortaklık kurduğu bu projede giysi boş bir tuval olarak sunulmuştur. Dijital ortamdaki tasarımın bu giysinin üzerine yansıtılmasıyla; baskı tasarımına ait yerleşik algı, zaman ve değişkenlik kavramları sorgulanmıştır.

Baskı tasarımcılarını dijital çağın değişen değerler sisteminde hareket ederek el sanatları, teknoloji ve bilimle kurdukları ortaklıklarla devamlı olarak yeni görsel iletişim biçimleri aramakta, yapılmamışın sınırlarını zorlamaktadır. Bilgisayar destekli tasarım ve dijital baskı sadece tekstil yüzeyiyle ilgili olduğu için, tekstil tasarımcıları ve sanatçıları tekniğin sınırlarını zorlayacak araştırmalara odaklanmaktadır. "Çağdaş tasarım el yapımı ile dijital tekniklerin her ikisini de kucakladığı için, endüstriyel seri üretime bireyselliğin dokunuşu getirilmiş ve yeni bir estetik doğmuştur: tekno zanaat" (29). Tasarımcılar tasarım süreçlerini ve dijital baskıları el uygulamalarıyla, karışık tekniklerle veya diğer tekstil boyama ve baskı teknikleriyle birleştirmektedir. El ile oluşturulan desenler bilgisayara aktarılıp değiştirilmekte, bilgisayar çıktılarına tekrar müdahale edilmekte, dijital basılan kumaşa film baskıyla ya da bitim işlemleriyle yeni kimlikler kazandırılmaktadır. Baskı tasarımının içeriğini değiştiren diğer örneklerde ise dijital baskıların geleneksel el baskı ve boyama yöntemleriyle etkileşimi araştırılmaktadır. Marie Hill'in dijital baskı ve düz film baskı teknikleriyle gerçekleştirdiği çalışmalarında bilgisayar destekli tasarım ve üretimi flok baskı ve kabaran baskı ile birleştirilmiştir. Timorous Beasties tarihi duvar kâğıdı motiflerini dönüşüme uğrattığı Dijital Damask serilerinde dijital teknolojilerle birlikte düz film baskıyı kullanmıştır (Resim 15). Norma Starszakowna'nın Edinburg'daki İskoç Parlamento Binası'nda yer alan "Hinterland" (2004) adlı yerleştiğindeki kavram ve estetik; ısıya hassas mürekkepleri, gofraj, oksitleme, metalik bitim işlemleri gibi tek-

Resim 14. Beauty of Technology, Hamish Morrow, dijital baskı tasarımı, giysi ve yansıtma, 2004. (Görsel Kaynak: Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+ Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 69.)

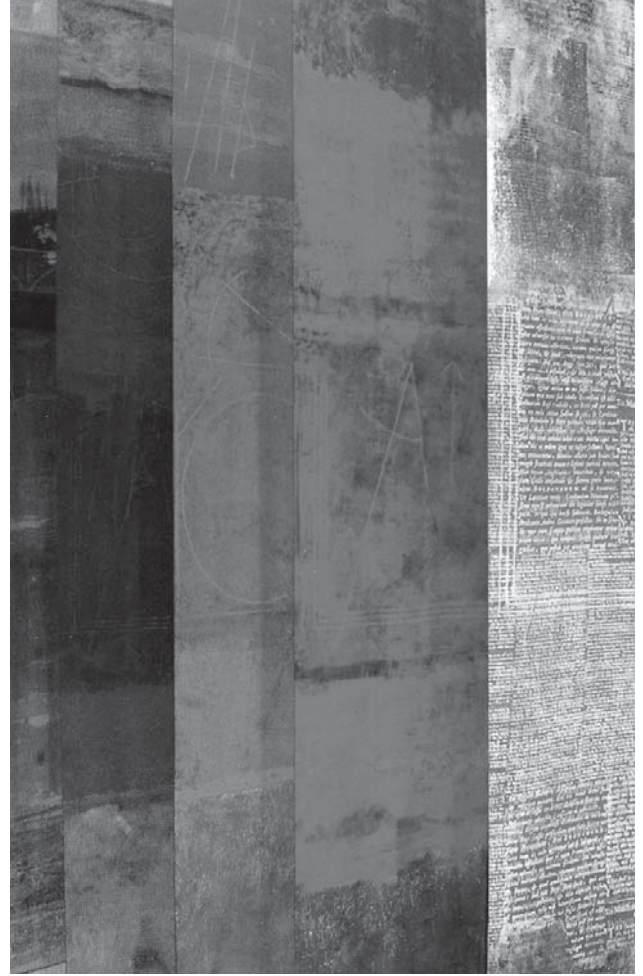
nikleri ve dijital baskıyı içeren birleştirmelerle aktarılmıştır (Resim 16). Sanatçı tekstil baskıcılığına ait üretim tekniklerinin görsel olanaklarını dijital çağın içeriğiyle sentezleyerek yeniden yorumlamakta, yeni anlamlara dönüştürmektedir.

Resim 15. Westcoast Damask, Timorous Beasties, keten kumaş üzerine dijital ve film baskı, 2004. (Görsel Kaynak: Colchester, Chloe; 2007, Textiles Today, London, Thames and Hudson Ltd, s. 114.)

Direkt olarak tekstil baskı tasarımının klasik tanımlarıyla ilgili olmasa da ileri teknolojileri kumaş yapısına taşıyarak tekstilin görünümünü ve kavram ileme biçimini değiştiren araştırmalar, tüm disiplinlerdeki tasarımcıların düşünme biçimlerini etkilemektedir. "Tekstil yüzeyleri mühendislikte, bilimde, bilgisayar teknolojisinde ve diğer disiplinlerde yeni ifade biçimleri bulduğu için, yeni bir tekstil kültürü gelişmektedir" (30). Hüseyin Çağlayan'ın tasarım mühendisi Moritz Waldmayer'le ortaklaşa gerçekleştirdiği projede elektronik donanımlar sayesinde elbise yüzeyi görüntü ile birleştirilmiştir. Giyim tasarımcısı Angel Chang'ın ısıya hassas (heat-sensitive) boyar maddelerle basılan ve normal şartlarda desensiz olan giysisindeki motifler ısı ile görünür olmaktadır. Duyguları algılayarak değişen yüzeyler, ışıklı kumaşlar, ısıya ve ışığa göre renk değiştiren boyar maddeler gibi gelecekçi örneklerin yanında günümüzde yaygın olarak kullanılan lazerin görsel olanakları da; 21. Yüzyılda tekstilin yüzey estetiğiyle ilgili yeni düşünsel süreçler önermektedir.

"El" ile "dijital" arasında yaşanan dönüşüm süreçlerine ait işlevsel ve sanatsal örnekler tekstil baskı tasarımı ve üretiminin 20. ve 21. Yüzyıllardaki genişleyen içeriğini ve değişen tanımlarını yansıtmaktadır. Günümüzde tekstil baskı tasarımı ve üretimi geliştiği geleneksel kökenlerden çok daha geniş bir alanı temsil etmektedir. 20. Yüzyılın sonlarında ve içinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda yaşanan dijital devrimlerin tekstil baskıcılığını derinden etkilediğini, baskı tasarımcısının ifade alanlarını genişlettiğini, estetik tasarımların üretim olanaklarını artırdığını ve klasik tanımları değiştirdiğini söylemek mümkündür. Tekstil baskı tasarımı ve teknolojilerinin 20. Yüzyıldaki serüveni, bilgisayar destekli tasarım ve üretim, ileri teknolojilere ait materyaller, özel üretim yöntemleri, baskının geleneği veya güncel sanatla kurulan yakın bağlar; baskı tasarımcısının 21. Yüzyıldaki çalış-

Resim 16. Hinterland, Norma Starszakowna, enstalasyon, karışık teknik, İskoç Parlamento binası, 2004. (Görsel Kaynak: Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion + Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 41.)

ma ortamının çok yönlülüğünü yansıtmaktadır. Tekstil baskı tasarımcısı sanat, tasarım, teknoloji ve bilim alanlarında yaşanan gelişmeleri yaratıcı kimliğiyle birleştirip ürüne dönüştürebilen, ekip çalışmaları yapabilen, tasarım ve üretim süreçleri arasındaki aşamaları yönetebilen çok yönlü bir kimliği temsil etmektedir. Dijital ortamla geleneksel çalışma yöntemlerini birleştirmekte, yeni ifade biçimleri geliştirmekte, disiplinlerarası ortaklıklarla tekstil baskıcılığının içeriğine yeni anlamlar yüklemektedir. Tekstil baskı tasarımı ve üretimine ait gelecekçi yaklaşımlarda; alana ait tüm bilgi birikiminin dijital çağın çok referanslı ortamında yeniden tanımlandığı, mevcut değerlerin disiplinlerarası sentezlerle değiştirilerek yeni işlevlere ve görselliklere dönüştürüldüğü görülmektedir.

*İdil AKBOSTANCI

Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil Bölümü
Küçükçamlıca, Acıbadem 34660 Kadıköy / İstanbul
E-Posta: idil.akbostanci@marmara.edu.tr

Dipnotlar

1. Encyclopedia Britanica; 1965, Cilt 22, William Benton-Publisher, s. 8B.
2. Storey, Joyce; 1974, Manuel of Textile Printing, London, Thames and Hudson Ltd, s. 11.
3. Wells, Kate; 1997, Fabric Dying and Printing, London, Coran Octopus Ltd, s. 1.
4. İşmal, Özlenen Erdem ve Yıldırım, Leyla; 2012, Tekstil Baskıcılığının Tarihçesi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No:1, s. 101.
5. Filee, Charlotte ve Peter; 1999, William Morris, Köln, Benedikt Taschen Verlag GmbH, s. 112.
6. Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 10.
7. Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 22.
8. Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 36.
9. Harris, Jannifer; 2006, 5000 Years Of Textiles, London, The British Museum Press, s. 235.
10. DeMozota, Brigitte Borja; 2005, Tasarım Yönetimi, İstanbul, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş., s. 33.
11. Antmen, Ahu; 2008, 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul, Sel Yayıncılık, s. 107.
12. Droste, Magdalena; 2011, Bauhaus, Berlin, Taschen GmbH, s. 151.
13. Antmen, Ahu; 2008, 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul, Sel Yayıncılık, s. 107.
14. Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 46.
15. Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly, s. 46.
16. Harris, Jannifer; 2006, 5000 Years Of Textiles, London, The British Museum Press, s. 235.
17. Storey, Joyce; 1974, Manuel of Textile Printing, London, Thames and Hudson Ltd, s. 107.
18. Uygur, Ayşe ve Yüksel, Dilek; 2013, Tekstil Baskı Stilleri, İstanbul, Bayko Matbaa ve Yayıncılık Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti., s. 15.
19. Fiell, Charlotte ve Peter; 2005, Scandinavian Design, Köln, Taschen GmbH, s. 152.
20. Uygur, Ayşe ve Yüksel, Dilek; 2013, Tekstil Baskı Stilleri, İstanbul, Bayko Matbaa ve Yayıncılık Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti., s. 16.
21. Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 26.
22. Vandes, Buruce; 2006, Dijital Çağın Sanatı, İstanbul, Prompt Basım ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş., Akbank Kültür ve Sanat Dizisi 74, s. 8.
23. Miles, J. ve Beattie, V.; 2011, Surface Design of Textiles, Textile Design - Principles, Advances and Applications, Cambridge, Woodhead Publishing Limited, s. 89.
24. Bowles, Melanie ve Isaac, Ceri; 2009, Digital Textil Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 11.
25. Özgüney, Arif Taner ve İşmal, Özlenen Erdem; 2003, Tekstil Dijital (Ink Jet) Baskı Teknolojisi - Temel İlkeleri ve Gelişim Süreci, Mata Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir, Türk Tekstil Vakfı Yayınları No: 2, s. 1.
26. Colchester, Chloe; 2007, Textiles Today, London, Thames and Hudson Ltd, s. 113.
27. Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd, s. 155.
28. Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 68.
29. Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+Textiles, London, Thames and Hudson Ltd, s. 33.
30. Quinn, Bradley; 2010, Textile Futures, New York, Berg, s. 63.

Kaynaklar

- Encyclopedia Britanica; 1965, Cilt 22, William Benton-Publisher.
- Storey, Joyce; 1974, Manuel of Textile Printing, London, Thames and Hudson Ltd.
- Wells, Kate; 1997, Fabric Dying and Printing, London, Coran Octopus Ltd.
- İşmal, Özlenen Erdem ve Yıldırım, Leyla; 2012, Tekstil Baskıcılığının Tarihçesi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No:1.
- Filee, Charlotte ve Peter; 1999, William Morris, Köln, Benedikt Taschen Verlag GmbH.
- Jackson, Lesley; 2002, 20th Century Pattern Design, London, Mitchell Beazly.
- Clarke, Simon; 2011, Textile Design, London, Laurence King Publishing Ltd.
- Harris, Jannifer; 2006, 5000 Years Of Textiles, London, The British Museum Press.
- DeMozota, Brigitte Borja; 2005, Tasarım Yönetimi, İstanbul, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
- Antmen, Ahu; 2008, 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, İstanbul, Sel Yayıncılık.
- Droste, Magdalena; 2011, Bauhaus, Berlin, Taschen GmbH.
- Uygur, Ayşe ve Yüksel, Dilek; 2013, Tekstil Baskı Stilleri, İstanbul, Bayko Matbaa ve Yayıncılık Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
- Fiell, Charlotte ve Peter; 2005, Scandinavian Design, Köln, Taschen GmbH.
- Vandes, Buruce; 2006, Dijital Çağın Sanatı, İstanbul, Prompt Basım ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş., Akbank Kültür ve Sanat Dizisi 74.

- Miles, J. ve Beattie, V.; 2011, Surface Design of Textiles, Textile Design - Principles, Advances and Applications, Cambridge, Woodhead Publishing Limited.
- Bowles, Melanie ve Isaac, Ceri; 2009, Digital Textil Design, London, Laurence King Publishing Ltd.
- Özgüney, Arif Taner ve İşmal, Özlenen Erdem; 2003, Tekstil Dijital (Ink Jet) Baskı Teknolojisi - Temel İlkeleri ve Gelişim Süreci, Mata Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir, Türk Tekstil Vakfı Yayınları No: 2.
- Colchester, Chloe; 2007, Textiles Today, London, Thames and Hudson Ltd.
- Braddock Clarke, Sarah E. ve Harris, Jane; 2012, Digital Visions for Fashion+Textiles, London, Thames and Hudson Ltd.
- Quinn, Bradley; 2010, Textile Futures, New York, Berg.